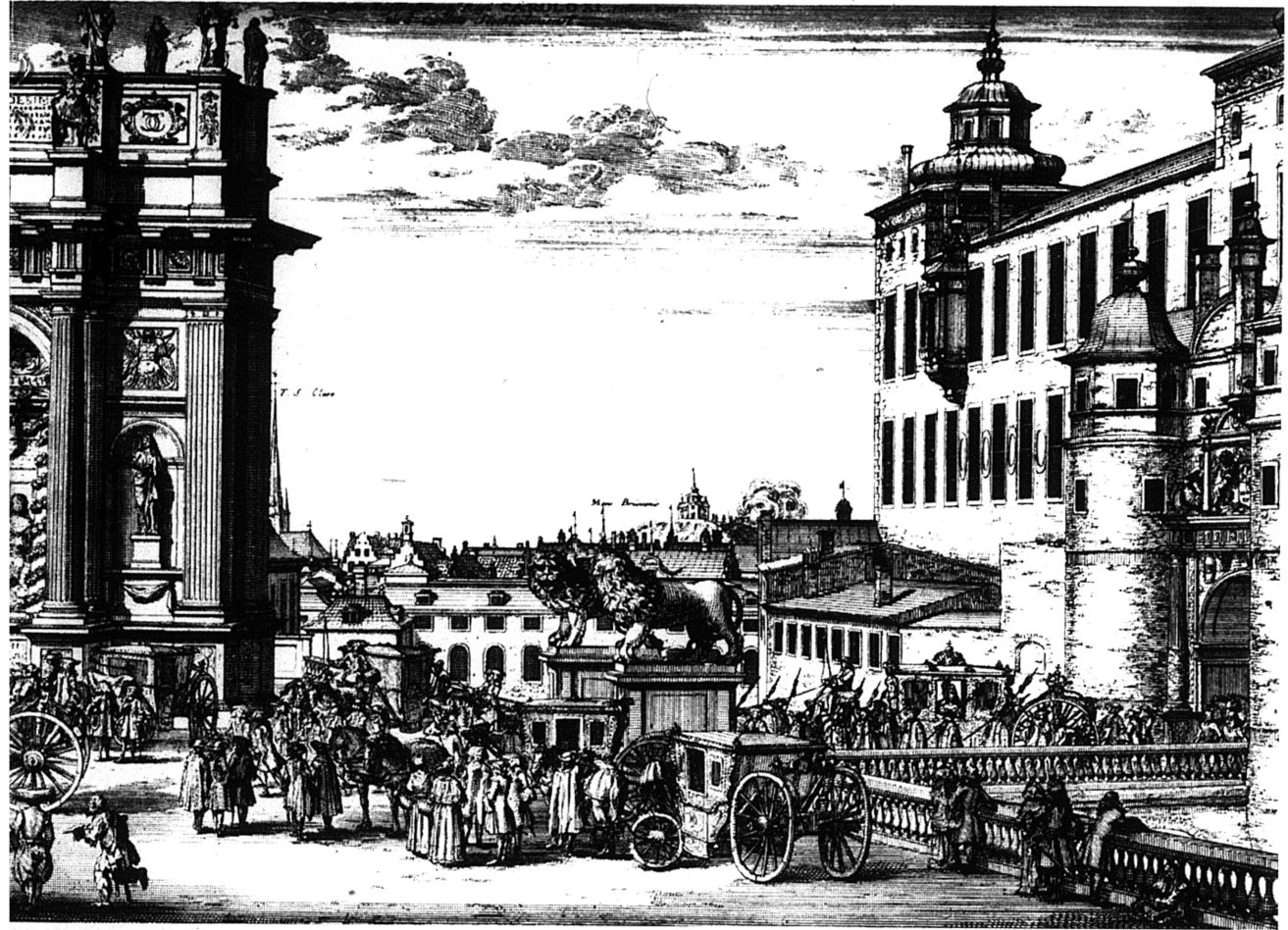

nska starka staten

h botten en bluff där det franska ekonomiska stödet blev allt viktigare för att hålla liv i de tynande statsfinanserna.

klart definierad och hon knäckte sin hälsa genom att föda sju barn på sex år varav fyra dog i späda ålder. När hon 36 år gammal låg på sitt yttersta började den bistra maken visa vissa tecken på ömhet. Efter hennes död 1693 var han otröstlig.

KARL XI:s REGERINGSGÄRNING kan sammanfattas med stolparna på den fuskklapp som samvetsgranna elever fördom medförde till historieskrivningen – reduktion, förmyndarräfst, indelningsverk och envælde. Under de eviga krigen hade en liten högadlig kamarilla lyckats lägga beslag på två tredjedelar av Sveriges odlingsbara jord. Jordrotsarna var mäktiga impopulära inte bara bland de ofrälse som representerade 99,9 procent av befolkningen utan även och i synnerhet hos den relativt jordlösa och löneberoende lågadeln som utgjorde 90 procent av frälset.

Karl som var duktig på att härska genom söndering skapade lätt en bred uppslutning bakom beslutet att konfiskera hälften av magnaternas godsinnahav. De drabbade pep som stuckna grisar och före detta riksmarsken Stenbock klagade över att utmätningsmännen ville ta bort guldknapparna ur hans rock. Allra värst gick det för de 59 rådherrar (eller deras efterlevande) som samtidigt blev föremål för förmyndarräfstens inkvisitoriska uppmärksamhet. Begångna synder skulle nu gäldas i många miljoner klingande mynt.

Vid sin död hade Karl reducerat statsskulden från 44 miljoner daler silvermynt till 11 och dessutom lagt undan en kassareserv på 2 miljoner.

Kronan hade nu möjligheter att genomföra indelningsverket. Det rörde sig inte om något originellt nytänkande utan om en konsekvent tillämpning av ett gammalt förvaltningssystem som var anpassat till ett fattigt och efterblivet lands magra resurser. Systemet innebar helt enkelt att bestämda inkomster vanligen i natura förbehölls bestämda utgifter, på så vis fastlöstes alla kreditposter vid motsvarande debetposter i statens budget. Eli Heckscher var inte imponerad utan betraktade reformen som en regress till medeltida bytshandel. Det militära indelningsverket med soldattorp och rätkluvna knektar blev en del i den nationella mytologin och bestod i alltmer anakronistisk form till 1901.

KARL XI HADE INGEN TANKE på att regera med "råds råde" eller att acceptera några som helst inskränkningar i sin totala maktutövning. Riksrådet degraderades till kungligt dito och rådherrarna tillhölls skarpt att knipa käft om kungen inte uttryckligen bad om deras åsikter. Ständerna blev snabbt på det klara med att deras synpunkter på ny lagstiftning var både opåkallade och irrelevanta. Det karolinska enväldet infördes motståndslöst och kulminerade i riksdagens suveränitetsförklaring 1693. Där fastslås att Karl och hans livsvingar är "en envälds allom bjudande och rådande suverän konung, den ingen på jorden är för dess aktioner ansvarig utan har makt och våld efter sitt behag och som en kristelig konung styra och regera sitt rike". En ny kyrkolag såg till att prästerna

blev lydiga propagandister för den totalitära kungamakten. Rent stalinistiska nivåer uppnåddes när gamla rådsprotokoll luslästes på jakt efter "orimligheter och förmätne galne meningar ... svåre anstötigheter samt ogrundade och oförsvärlige expressioner." Dessa infamier skulle ofördröjligen uttraderas ur historiens hävder. Atmosfären kring den enväldige var masochistiskt krypande och orientaliskt servil, en mentalitet som skulle få förödande konsekvenser under sonens regemente.

KARL VAR EN PLIKTBESATT arbetsnarkoman med lidelsefullt intresse för detaljer. Rikets förste byråkrat levde ett asketiskt liv under snålhetens knappa stjärna. Dagboken handlar nästan uteslutande om perforerade villebråd. Han älskade hästar och beställde 19 hästporträtt i full skala av hovmålaren Ehrenstrahl. Bäst trivdes han i sin frugala sommarstuga i Kungsör. Hans skämtlynnne tog sig framst uttryck i knuffar och särande tillmälen.

En gång slog han sig riktigt lös. Det var den 26 februari 1693 då man firade hundraårsminnet av kyrkomötet i Uppsala. Kungen insisterade på att alla måste dricka sig stupfulla. Han dirigerade själv musiken stående på ett bord och snart virvlade berusade teologer och prelater runt som dervischer. Efter backanalen sade Karl att han aldrig haft så roligt i hela sitt liv.

Magkrafta ändade hans liv vid 41 års ålder. Medan han ännu stod lik brann slottet Tre Kronor ned till grunden. Det betraktades allmänt som ett dåligt omen.//